УДК 159.9(477)

Ольга Георгіївна БУРЛАКУ,
слухач магістратури факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Інна Олександрівна ШИНКАРЕНКО,
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та політології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Комунікативна діяльність слідчого – дуже важливий аспект, в процесі якого слідчий повинен отримати необхідну для розслідування злочину інформацію шляхом спілкування з особою.

Комунікативна діяльність – це вміння розуміти людину, відчувати її, управляти емоційним середовищем шляхом вербальної і невербальної взаємодії з особою.

Досудове розслідування – стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Серед найголовніших принципів комунікаційного контакту можна назвати: законність, моральність, знання слідчим основ практичної психології, володіння слідчими прийомами психологічного комунікативного контакту, вміння уникати конфліктних ситуацій, володіння ініціативою під час комунікаційного акту.

Дослідження структури комунікативної сторони діяльності слідчого, пізнання психологічних закономірностей спілкування в особливих умовах, властивих даному роду діяльності, дозволяє розробити рекомендації, метою яких є якісне поліпшення слідчого в цій області.

© Бурлаку О. Г., 2017

Серед великої групи професій професія слідчого виділяється своєю специфікою, яка вимагає застосування спеціальних, адаптованих в кримінально-правовому середовищі прийомів і методів взаємодії і впливу слідчого з учасниками кримінального процесу. Слід зазначити, що комунікаційний аспект діяльності є одним із домінуючих.

Характеризуючи комунікативні здібності слідчого, можна виділити наступні два елементи:

– вміння якісно організувати комунікативний контакт із співрозмовником. Комунікативний контакт починається з дій, направлених на внутрішнє розслаблення співрозмовника, усунення чи нейтралізацію конфліктних моментів. Потім протягом всієї тривалості контакту слідчий повинен контролювати і по можливості регулювати позицію співрозмовника шляхом візуального спостереження за ним, а також застосування прийомів і вибором тактики в спілкуванні. Крім того, необхідно пам'ятати, що індивідуальний підхід до допитуваного, з урахуванням особливостей його особистості, є запорукою успіху чи неуспіху. Як зазначає М. І. Єнікєєв, «встановлення комунікативного контакту – не просто психологічна задача, вона ускладнюється в процесі слідства негативною установкою окремих осіб…» [1];

– вольова форма, яка має на увазі постійну психологічну готовність, дозволяє швидко налаштуватися на комунікативний контакт зі співрозмовником, тобто цільове управління своєю поведінкою. Так вольова форма включає в себе вміння домінувати при проведенні допиту або бесіди, тобто приховано або явно направляти бесіду в необхідне слідчому русло. Вольова перевага – один з головних чинників і комунікативної діяльності слідчого.

При реалізації комунікативного контакту слідчий, в залежності від обставин, обирає ту чи іншу комунікативну тактику. Як вважає Е. В. Клюєв: «Комунікативна тактика розглядається як сукупність практичних заходів у реальному процесі мовної взаємодії».

Встановлення комунікативного контакту – це перш за все вміння уникнути всього того, що може порушити комунікативний контакт, а саме: примітивність, професійна некомпетентність, грубість, психічне насильство і т. д. [1], Останньому чиннику слід приділити особливу увагу, через

те що, психічне насилля крім усього іншого, тягне за собою відповідальність.

До прийомів психічного насилля належать необґрунтовані обіцянки, загрози, маніпуляція неправдивою інформацією, використання низинних спонукань, і навпаки: «прийом психічного впливу – це вплив на особу, що протидіє слідчому шляхом створення такої ситуації, в якій виявляється прихована їм інформація всупереч його бажанню. Можна додати, що до правомірного психічного впливу так само належить вплив на особу з метою зміни його позиції по відношенню до вчиненого злочину в цілому, так і до окремих елементів кримінального провадження зокрема. Психічний вплив правомірний, якщо він не обмежує свободу волевиявлення особи, що проходить у справі» [1].

Слідчі ситуації можуть бути простими, вимагаючи відомих алгоритмічних рішень. Проблемні слідчі ситуації виникають, коли невідома особистість злочинця і невідомий механізм вчинення кримінального правопорушення. Такого роду слідчі ситуації потребують використання евристичної стратегії та застосування тактичних прийомів.

Отже, у роботі слідчого комунікативний аспект досудового розслідування потребує неабияких знань та практичних навичок при спілкуванні з різними особами, в яких є певний правовий статус.

Список бібліографічних посилань

1. Еникеев М. И. Практикум по юридической психологии. М., 2001. 592 с.

Одержано 29.10.2017